

Binnenklasdifferentiatie

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

0. Binnenklasdifferentiatie

0.1. Fase van het zorgcontinuüm

- Brede basiszorg

1. Beschrijving van de voorbeeldpraktijk

1.1. Doelgroep

Wie behoort tot (uiteindelijke) doelgroep van de praktijk? (max. 100 woorden)

De doelgroep is elk kind dat onvoldoende uitdaging krijgt binnen het standaardaanbod.

Subdoelgroepen:

-kinderen die het derde spoor volgen in het viersporenbeleid voor één of meerdere vakken en daarmee voldoende uitdaging krijgen

-kinderen die het derde spoor volgen en daarbovenop nog extra uitdaging krijgen (dit overlapt grotendeels met de kinderen die ook projectklas volgen, maar niet helemaal)

Zijn er intermediaire doelgroepen¹? Zo ja, welke? (max. 100 woorden)

De klasleraren zijn een intermediaire doelgroep. Door een aangepast aanbod te geven aan de kinderen van het derde en vierde spoor, krijgen ze ook steeds beter zicht op wat deze kinderen kennen/kunnen/ nodig hebben en kunnen ze zo het aanbod bijsturen.

Hoe wordt bepaald welke personen tot de doelgroep behoren? (max. 400 woorden)

-Kinderen kiezen vrij uit spoor 1, 2 of 3 in de meeste gevallen. In sommige gevallen stuurt de leraar wat bij, bv. wanneer kinderen systematisch kiezen onder hun niveau om sneller klaar te zijn, of wanneer ze zich bij hun keuze vooral laten leiden door wat hun vriendjes kiezen, of....

-Leraren beslissen wie nog meer extra uitdaging krijgt. Dat kan aan de hand van observaties, punten, gesprekken met ouders,....

¹ Het kan zijn dat de voorbeeldpraktijk zich primair richt op anderen dan de uiteindelijke doelgroep. Zo kan een school, bijvoorbeeld, via de vorming van leraren (= intermediaire doelgroep) grotere leerwinst willen creëren bij haar leerlingen (= uiteindelijke doelgroep).

Betrokkenheid doelgroep (max. 150 woorden)

Was de (uiteindelijke of intermediaire) doelgroep betrokken bij de (door)ontwikkeling van de voorbeeldpraktijk? Zo ja, op welke manier?

Ja. Enkele leraren zijn uit interesse bijscholingen gaan volgen over het driesporenbeleid en/of differentiatie in de klas naar boven toe. Door hun enthousiasme is uiteindelijk deze manier van werken in alle klassen geïmplementeerd.

Ook nu nog merk je dat sommige mensen bepaalde zaken uitproberen en als blijkt dat het goed werkt, nemen veel anderen dit over en wordt dit soms uiteindelijk mee opgenomen in het beleid.

1.2. Doel

Hoofddoel (max. 100 woorden)

Zorgen dat elk kind zo optimaal mogelijk kan leren door een aangepast aanbod.

Subdoelen (max. 350 woorden)

-kinderen uit hun comfortzone halen, ze kansen geven om echt te leren en om ook de nodige vaardigheden te ontwikkelen die ze nodig hebben bij moeilijker werk

-verveling en schoolmoeheid tegengaan, motivatie en leergierigheid behouden

1.3. Aanpak

Algemene opzet van de voorbeeldpraktijk (max. 200 woorden)

Hoe is de opzet van de voorbeeldpraktijk en wat is de omvang (duur, aantal contacten – indien van toepassing)? Voeg hier eventueel een schema in.

-wiskunde: standaard driesporenbeleid bij bijna elke les, in elk leerjaar

-taal en spelling: verschillende sporen (twee of drie) aangeboden bij een deel van de lessen in elk leerjaar (dit willen we nog uitbreiden)

-Frans: standaard twee sporen

-OW: regelmatig aanpassingen aan de standaard leerstof, vooral in de hogere leerjaren (dit willen we nog uitbreiden)

Concrete inhoud van de voorbeeldpraktijk (max. 1200 woorden)

Welke concrete activiteiten worden uitgevoerd en – eventueel – in welke volgorde? Geef geen uitputtende beschrijving van activiteiten; het is voldoende als de lezer zich een beeld kan vormen van wat er gedaan wordt en hoe dit gedaan wordt. Verlies hierbij ook het aspect evaluatie niet uit het oog (hoe wordt geëvalueerd of individuele leerlingen doelstellingen al dan niet hebben bereikt?).

1. Algemeen:

-Niet alleen de lessen maar ook het huiswerk wordt ook aangepast, zowel op papier als online krijgen deze kinderen een aangepast aanbod. Soms worden ook de toetsen aangepast of geschrapt.

-Hoeveel er juist geschrapt en vervangen wordt, hangt wat af van kind tot kind. Soms kan dit zeer ver gaan, als bv. uit een LVS test blijkt dat het kind de leerstof van dat jaar al grotendeels beheerst. Er is een 'standaard basisaanbod' op het niveau van spoor 3, maar voor sommige kinderen gaan we (veel) verder dan dat.

-Normaalgezien wordt de geschrapte leerstof vervangen door leerstof over hetzelfde vak. Maar soms wordt hier ook van afgeweken. Bv.: een leerling van het vierde leerjaar kent alle spelling al. Maar ze is erg faalangstig. In de projectklas heeft ze een cursus mindset gehad. In de klas werkt ze nu tijdens de spellingsmomenten in een 'doorzetters' boekje om verder door te gaan op die groei mindset, daar gaat ze meer aan hebben dan aan extra spellingsopdrachten.

-Normaalgezien wordt er verrijking leerstof aangeboden voor het leerjaar waarin het kind zit, maar ook hier kan van afgeweken worden. Bv.: een kind uit het vijfde staat al heel ver op wiskundig vlak, en krijgt dan uitbreidingsopdrachten wiskunde die eigenlijk voor secundair bedoeld zijn.

-Herhalingslessen worden vooral gepland tijdens de uren projectklas, zodat de projectklassers die sowieso niet mee volgen (en ook niet moeten inhalen).

2. Per vak:

-Voor **wiskunde** wordt er enkel een beperkt aanbod basisoefeningen aangeboden. De andere oefeningen worden geschrapt en vervangen door uitbreidingswerk. Ook de instructie wordt soms beperkt of soms helemaal geschrapt of soms zelfstandig verwerkt (zeker bij de oudere leerlingen). Sommige kinderen verwerken de leerstof zelfstandig in grotere blokken.

-Voor **taal en spelling** worden er oefeningen en soms ook instructie geschrapt, en vervangen door uitbreidingswerk. Teksten worden soms aangeboden op verschillende niveaus. Woordpakketten spelling worden in grotere brokken aangeboden of inoefening van de woorden wordt vervangen door alternatieve opdrachten ermee. Leesboeken op hoger AVI niveau worden aangeboden.

-Voor **Frans** moeten de kinderen in het vijfde leerjaar als uitbreiding ook alles leren schrijven en alles kennen van Nederlands naar Frans. Een deel van de herhalingsoefeningen wordt geschrapt en vervangen door uitbreidingswerk. In het zesde leerjaar krijgen ze daarbovenop de mogelijkheid om een deel zelfstandig op eigen tempo te doen.

-Voor **OW** hangt het wat af van het thema en het leerjaar hoe er juist uitbreiding voorzien wordt. Enkele voorbeelden:

-dezelfde opdracht als de anderen, maar zo gekozen dat het inhoudelijk toch een stuk moeilijker wordt (bv. Spreekbeurt over een dier => opdracht voor sterk kind= 'de koraalpoliep')

-een extra opdracht die aansluit bij het thema (bv. Het menselijk lichaam => 'werk 1 onderdeel naar keuze veel dieper uit')

-soms zijn de opdrachten zo opgezet dat ze zowel voor sterkere als zwakkere kinderen geschikt zijn, en gebeuren er geen aanpassingen

2. Uitvoering

Materialen (max. 200 woorden)

Welke concrete materialen zijn beschikbaar voor de uitvoering, werving en evaluatie van de voorbeeldpraktijk?

- Wiskunde: Wiskanjers (methode biedt al oef. op drie niveaus aan, een verkorte route, instructiefilmpjes en een uitbreidingsboek 'Twist') / Rekentijgers / Plustaak rekenen / Sterk rekenwerk/ Somplex/ Somplextra/ Rekenmeesters/ Krak
 - Taal: Zonboekjes van veilig leren lezen (eerste leerjaar)/Plustaak taal en lezen/ Taalmeesters/ Taalkanjers Twist/ Villa Alfabet/ in de bib: boeken kiezen bij oudere leeftijdscategorie
 - Veel leraren bieden een ploetermap aan waarvoor ze zelf allerlei opdrachten bijeensprokkelen
 - OW: leraar verrijkingklas en klasleraren sprokkelen zelf allerlei opdrachten bijeen (deels gevonden via internet, deels ook van uit Zinder of plustaak WO)
- Frans: Résolutions d'énigmes par raisonnement logique / En forme / Allez-y avec Camelot, le petit robot

Opleiding en competenties van de uitvoerders (max. 200 woorden)

Wie zijn de uitvoerders van de voorbeeldpraktijk en welke opleiding en competenties hebben zij nodig?

De klasleraren en de co-teachers voeren deze praktijk uit.

Het 'basisaanbod' voor spoor 3 vullen ze zelf in.

Wanneer er nog meer gedifferentieerd moet worden, doen ze dat soms zelf, en soms helpt de leraar van de projectklas hierbij.

Indien nodig neemt de zorgcoördinator de nodige extra LVS-testen af om na te gaan hoe groot de voorsprong is.

Er is zeker een basiskennis nodig over cognitief sterk functioneren, om te zorgen dat de juiste kinderen het juiste aanbod krijgen. Ook bijscholingen over driesporenbeleid zijn nuttig.

We hebben als team al enkele bijscholingen gevolgd:

- twee bijscholingen over hoogbegaafdheid
- een bijscholing over het driesporenbeleid

De leraar van de projectklas heeft nog meer achtergrondkennis over CSF en ondersteunt bij de keuze van compacten en verrijken wanneer dit nodig is.

Wat ook handig zou zijn (maar bij ons nog niet het geval is bij ons), is dat leraren achtergrondkennis zouden hebben om te beslissen wat geschikt differentiatiemateriaal is (bv ook kennis van de taxonomie van Bloom enz). Nu wordt er niet altijd even geschikt materiaal aangeboden, zeker in de ploetermappen zit soms ook materiaal dat eerder 'leuk' is dan 'uitdagend'.

Randvoorwaarden (max. 200 woorden)

Wat zijn volgens u de organisatorische en contextuele randvoorwaarden voor een goede uitvoering van de voorbeeldpraktijk?

-Laptopjes om zelfstandig te werken, zowel bij instructie als bij inoefenen instructiefilmpjes bekijken, luisteroefeningen van Frans maken, extra opzoekwerk bij OW doen,...)

-Het aanstellen van co-teachers zorgt er bij ons voor dat de kinderen van het derde spoor regelmatig apart worden genomen voor instructie op een hoger tempo, voor opvolging van de oefeningen die ze moeten maken,... Dat wil zeker niet zeggen dat die verantwoordelijkheid nu bij de co-teacher ligt en niet meer bij de klasleraar, maar het zijn wel momenten waarop expliciet elke keer tijd voorzien wordt om ook deze doelgroep verder te helpen, omdat er op dat moment twee leraars aanwezig zijn in de klas.

-Soms worden er ook vrijwilligers ingeschakeld:

- bij kinderen die inhoudelijk wel veel aankunnen maar toch nood hebben aan meer begeleiding
- bij onderwerpen zoals uitbreiding Frans (nodig voor uitspraak)
- wanneer het gaat over een kind dat zeer veel uitbreiding krijgt, om de werklust draaglijk te houden voor de klasleraar en ervoor te zorgen dat dit kind toch ook nog voldoende instructie en begeleiding krijgt

Kosten (max. 200 woorden)

Wat zijn de kosten van de voorbeeldpraktijk? Benoem daarbij de personele (in aantallen uren) en de materiële kosten.

BASIS:

-methodes met verrijkingsleerstof die je kan aanbieden in plaats van de geschrapte leerstof

bv. Wiskanjers Twist: 18,85 euro voor A- en B-werkboek samen, lerarenkit kost 45,15 euro

bv. Sterk rekenwerk: 42,60 euro voor 5 werkboekjes, 33,20 voor de verbeterleutel

bv. Plustaak taal en lezen: 5 euro per werkboek, 13,50 euro voor de verbeterleutel

bv. Taalmeesters: 9,54 euro per werkboek

bv. Zinder: 104,5 euro voor 10 leesboeken, en 35,5 euro voor 10 werkboeken, en 14,50 euro voor de verbeterleutel

bv. Plustaak WO: 14 euro voor het werkboek (mag gekopieerd worden!), 14 euro voor de verbeterleutel

EXTRA (niet strikt nodig, wij zijn ook gestart zonder deze extra's, maar wel zeer handig en belangrijk om te zorgen dat de kinderen de nodige ondersteuning krijgen en toch de werklust draaglijk te houden voor de klasleraar):

- laptops
- co-teachers
- vrijwilligers: gratis

3. Onderbouwing

Verantwoording (max. 1000 woorden)

Maak aannemelijk dat met deze aanpak ook daadwerkelijk de doelen bij deze doelgroep bereikt kunnen worden. Waarom zou de aanpak werken? Wat is de onderliggende theorie? Verwijs daarbij zoveel mogelijk naar met onderzoek ondersteunde theorieën en modellen.

Verantwoording:

Een kind komt pas echt tot leren als je hem leerstof aanbiedt in de zone van de naaste ontwikkeling. (Vygotsky, 1978). Vermits niet elk kind op hetzelfde niveau zit, is het absoluut nodig om ook onderscheid te maken in de aan te bieden instructie (VanTassel-Baska et al., 2020), leerstof, taken,.... Verrijking binnen de reguliere klassetting is daarvoor erg belangrijk. (Kim, 2016; Verachtert, 2021). We moeten rekening houden met de leernoden van de CSF kinderen bij het onderwijsaanbod (Barbier et al., 2021).

Vanuit de top 20 principes uit de psychologie voor het onderwijs aan getalenteerde en begaafde leerlingen (Bakx et al., 2020) halen we enkele principes aan die aan deze praktijk te linken zijn:

Principe 3: de cognitieve ontwikkeling en het leren van leerlingen worden niet beperkt door de algemene ontwikkelingsfasen

Presenteer lesinhoud die op redelijke afstand van het huidige niveau van functioneren ligt.

Nieuw lesmateriaal mag vaardigheden die de leerling nu al onder de knie heeft, niet herhalen.

Leerlingen met geavanceerde redeneermogelijkheden (...) moeten de kans krijgen om in hun eigen tempo verder te gaan.

Zorg ervoor dat begaafde leerlingen de mogelijkheid hebben om te communiceren met andere leerlingen die op hetzelfde of boven hun cognitieve redeneer- en kennisniveau zitten.

Principe 5: het verwerven van kennis en vaardigheden is grotendeels afhankelijk van het toepassen in de praktijken

Effectieve methoden voor het implementeren van oefenen in de klas zijn onder meer:

-taken ontwerpen waarbij rekening wordt gehouden met de aanwezige voorkennis van leerlingen in gedachten.

Principe 9: leerlingen zullen meer plezier hebben en presteren beter als ze meer intrinsiek dan extrinsiek gemotiveerd zijn om iets te bereiken

De meest voorkomende belemmering voor intrinsieke motivatie voor begaafde leerlingen op school is dat ze waarschijnlijk niet werken met schoolwerk die voor hen optimale uitdaging biedt.

Principe 15: Emotioneel welzijn beïnvloedt de schoolprestaties, het leren en de ontwikkeling

Let op het uitdagingsniveau in het curriculum, zodat de meest bekwame leerlingen zich niet vervelen met te makkelijk werk.

Samenvatting werkzame elementen (max. 250 woorden)

Wat zijn volgens u de werkzame elementen van deze voorbeeldpraktijk waardoor de gestelde doelen bij de doelgroep gerealiseerd worden? Geef een puntsgewijs overzicht van de belangrijkste werkzame elementen. Denk daarbij zowel aan inhoudelijke en praktische elementen.

-voldoende vorming voor de leraren die de praktijk uitvoeren (vorming over een meersporenbeleid, en over hoogbegaafdheid) (Bakx et al., 2021).

-de ondersteuning van de leraren die de praktijk uitvoeren op drie vlakken:

1. materiële ondersteuning, door aanbieden van geschikte materialen (verrijkmateriaal, verkorte routes,... maar evengoed laptopjes om kinderen zelfstandig te kunnen laten werken)
2. ondersteuning tijdens het uitvoeren van de praktijk, door regelmatig vrijwilligers en co-teachers in te zetten
3. ondersteuning bij de voorbereiding van de praktijk, door hulp van zorgcoördinatoren bij het bepalen van het gewenste niveau bij kinderen waarbij dit soms niet zo duidelijk is, door hulp van projectklasleraar bij het uitwerken van trajecten voor kinderen die veel meer nodig hebben dan een van de standaardsporen,....

Uitkomstenmonitoring (max. 200 woorden)

Hoe wordt in jullie school nagegaan of de voorbeeldpraktijk zijn doelen bereikt (bv. meten van verandering (voor- en nameting), tevredenheid cliënten, ervaren effect, realisatie van doelen).

We voeren niet echt metingen uit.

We merken wel het effect op de kinderen, bv. wanneer we een traject aanpassen voor een kind om dat meer in de zone van zijn naaste ontwikkeling te laten vallen, neemt de tevredenheid van ouders en kind toe.

We merken ook dat kinderen die in het begin kiezen voor het verkeerde spoor omwille van een verkeerde motivatie (bv. klakkeloos kiezen wat vriendje ook kiest), uiteindelijk beter gedijen wanneer ze in hun 'juiste' spoor zitten.

We zien ook dat we een groot deel van de kinderen die extra uitdaging nodig hebben aan hun trekken kunnen laten komen in de klas en dat voor velen van hen de extra stap (projectklas of versnellen) vaak niet nodig is wanneer het aanbod in de klas adequaat uitgewerkt wordt.

Referenties en verwijzingen

Bakx, A., Samsen-Bronsveld, E., & Hoogeveen, L. (2020). Top 20 principes uit de psychologie voor het onderwijs aan en het leren van creatieve, getalenteerde en begaafde leerlingen van de voor- en vroegschoolse educatie, het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

Bakx, A., van Gerven, E., & Weterings-Helmons, A. (2021). Pakkende professionalisering. In *Hoe Dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen*. (pp. 159–176). Pica.

Barbier, K., Struyf, E., & Donche, V. (2021). Wat werkt binnen en buiten de klas? Cognitief begaafde leerlingen ondersteunen op het vlak van motivatie, leren en presteren. In K. Verschueren, S.

- Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Het ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals*. (pp. 93–108). Acco learn
- Kim, M. (2016). A Meta-Analysis of the Effects of Enrichment Programs on Gifted Students. *Gifted Child Quarterly*, 60(2), 102-116. <https://doi.org/10.1177/0016986216630607>
- VanTassel-Baska, J., Hubbard, G. F., & Robbins, J. I. (2020). Differentiation of Instruction for Gifted Learners: Collated Evaluative Studies of Teacher Classroom Practices. *Roeper Review*, 42(3), 153–164. <https://doi.org/10.1080/02783193.2020.1765919>
- Verachtert, P. (2021). Compacten en verrijken voor cognitief begaafde leerlingen. In K. Verschueren, S. Sypré, E. Struyf, J. Lavrijsen, & M. Vansteenkiste (Eds.), *Ontwikkelen van cognitief Talent. Handboek voor onderwijsprofessionals* (pp. 109–128). Acco learn
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. (Harvard University Press)